

Průvodní zpráva k výsledku typu metodika (NmetS)

Metodika tvorby bibliografických záznamů kramářských tisků
v online nástroji Ignis 2

<http://www.spalicek.net/ignis>

Výsledek vytvořený v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2019–2023/25.I.d, 00023272).

 Spalicek

www.spalicek.net

Průvodní zpráva k výsledku typu metodika

**Metodika tvorby bibliografických záznamů kramářských tisků
v online nástroji Ignis 2
(NmetS)**

Dostupná na adrese: www.spalicek.net/ignis

Výsledek vytvořený v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2019–2023/25.I.d, 00023272).

Praha 2022

Autoři: Mgr. Iva Bydžovská - Michal Klacek - Mgr. Matěj Měřička

I.

Cíl metodiky

Metodika tvorby bibliografických záznamů kramářských tisků v online nástroji Ignis 2 byla vytvořena v souvislosti s rozšířením funkčnosti internetové knihovny kramářských tisků Špalíček.

Aby bylo možné Špalíček.net rozšířit o nové funkce, jako je tvorba map s odborným obsahem, a umožnit propojení s autoritními bázemi a správním systémem Invenio, bylo třeba vytvořit nový nástroj pro zpracování bibliografických záznamů, který by nahradil již softwarově zastaralý Ignis – XML Record Editor (výsledek grantového projektu VaV MK ČR Vytvoření otevřeného badatelského prostředí pro kramářské tisky, 2008-2011) a zároveň umožnil rozšířit a obohatit záznamy zpracované dle starší metodiky.

Z toho důvodu nová metodika navazuje na starší metodiku, zpracovanou pro popis kramářských tisků v původním Ignisu. Obě metodiky jsou zpracovány pro popis dokumentů v mezinárodním formátu TEI - Text Encoding Initiative¹.

Z hlediska metadatového popisu byl stávající záznam v mezinárodním formátu pro popis dokumentů TEI P5 upraven a rozšířen, aby vyhovoval současným požadavkům, a zohlednil vývoj na poli XML popisu digitalizovaných dokumentů.

Cílem zpracování nové metodiky je poskytnout metodický podklad pro přechod na nový způsob zpracování záznamů v on-line nástroji Ignis 2 a doplnění o zápis nově zpracovávaných dat do XML formuláře. Kromě již zmíněných autoritních záznamů jde především o rozšíření popisu výzdoby a zápisu proveniencí a o zpřesnění zápisu klíčových slov, která jsou pro práci s kramářskými tisky jedním z nejdůležitějších zdrojů.

Internetový nástroj včetně metodiky bude nabídnut odborné veřejnosti jako alternativní způsob zpracování bibliografických popisů kramářských tisků, což usnadní připojení záznamů sbírek dalších institucí či soukromých sběratelů k projektu Špalíček.net.

II.

Vlastní popis metodiky

Metodika popisuje záznam bibliografického popisu kramářských tisků, špalíčků (konvolutů) a přívazků a je připraven i na zpracování dalších, příbuzných typů tisků ve sbírkách Knihovny Národního muzea, jakými jsou drobné devoční tisky, tištěné populární písně, šlágry, kuplety a zbožné vzpomínky.

Propojení se správním systémem Invenio zjednodušuje správu sbírky. Do formuláře přibyl

---

1 Text Encoding Initiative [online]. [cit. 22. 8. 2022]. Dostupné z: <http://www.tei-c.org/index.xml>. Původní metodika byla zpracována pro verzi TEI P4 s možností přechodu do novějšího TEI P5, nová metodika je již čistě v TEI P5.

také položky, týkající se popisu stavu dokumentu, které bude možno využít k rozhodování o potřebě konzervace jednotlivých tisků či Špalíčků.

Jde o specializovaný bibliografický popis kramářských tisků, který umožňuje provázání celých digitalizovaných dokumentů, metadata jsou, stejně jako původní verze založena na XML formátu TEI P5 a respektuje TEI ENRICH schéma, které mj. využívá i Manuscriptorium, projekt Národní knihovny ČR², což zajišťuje interoperabilitu obou knihoven.

Nástroj Ignis 2 je koncipován tak, aby umožňoval pokud možno bezeztrátový převod mezi knihovnickým formátem MARC a zápisem v TEI. TEI P5 je jako mezinárodní formát popisu textových dokumentů vhodný také v případě spolupráce s mezinárodními projekty, jako je například EBBA (English Broadside Ballad Archive, projekt University of California v Santa Barbaře).³

Výstupem jsou soubory ve formátu XML, se kterými lze pracovat se standardními či specializovanými nástroji pro práci s XML.

Novou metodiku využije primárně Knihovna Národního muzea při zpracování sbírky kramářských tisků, která je s cirka padesáti tisíci sbírkovými předměty jedna z největších ve střední Evropě. Dle metodiky budou též aktualizovány záznamy pro digitální knihovnu kramářských tisků Špalíček.⁴

Do budoucna se dají předpokládat drobné úpravy zápisu dle vývoje formátu TEI, případně nových potřeb, vzešlých z případných úprav internetové knihovny Špalíček.net, které budou řešeny dílčími aktualizacemi předkládané metodiky.

III.

Srovnání novosti postupů oproti původní metodice a jejich srovnání s postupy v zahraničí

Nová metodika zpřesňuje a doplňuje původní koncept metodiky zpracování bibliografických záznamů exemplářů kramářských tisků dle TEI o možnost zápisu podrobnějších informací, zvláště v oblasti popisu výzdoby, výzkumu proveniencí a aparátu odkazů na obsahovou stránku tisků, rozšiřuje možnost vkládání geografických dat, umožňuje propojení autoritních záznamů, včetně propojení s národními autoritami NK ČR, a zohledňuje zkušenosti, které autoři metodiky v průběhu let práce s původní metodikou nasbírali.

V neposlední řadě metodika řeší společně s novým nástrojem Ignis 2 dnes již značnou zastaralost původního software Ignis – XML Record Editor a poskytuje možnost zpracovávat kramářské tisky v online rozhraní, které lze nadále rozvíjet a provádět nutné změny

---

2 Viz <https://www.manuscriptorium.com/cs/tei-p5-enrich-schema-cs>.

3 Přístupné online: <http://ebba.english.ucsb.edu/page/tei-xml>.

4 Dostupné na <http://www.spalicek.net/>.

k dlouhodobému zachování funkčnosti a bezpečnosti. Umožňuje také snadné využití digitalizátů při katalogizaci (v současnosti se jedná například o propojení s naskenovaným lístkovým katalogem incipitů kramářských tisků).

Vzhledem k tomu, že zahraniční historické dokumenty, které jsou analogické našim kramářským písním či jiným druhům kramářských tisků, se od našich dokumentů poměrně značně liší, není možno dodržet zcela stejný formát. Využití mezinárodních standardů TEI nicméně usnadňuje převod položek bibliografických záznamů do dalších jazyků.

IV.

Popis uplatnění metodiky a popis, pro koho je určena

Metodika je primárně určena pro katalogizaci kramářských tisků a příbuzných dokumentů v Knihovně Národního muzea. Je integrální součástí projektu internetového portálu pro zpřístupnění českých kramářských tisků veřejnosti Špalíček.net. Je nezbytná pro vytváření konzistentních podkladových dat pro mapy, které jsou pro Špalíček.net vytvářeny v rámci dílčího cíle IP DKRVO 2019–2023/25.I Národního muzea.

Je určena pro spolupracující instituce či jednotlivce, kterým bude nástroj Ignis 2 nabídnut k využití. Bude také podkladem pro převody záznamů z a do jiných popisných formátů, které se v ČR či v zahraničí využívají.

V.

Literatura

BYDŽOVSKÁ, Iva. *Metodika tvorby bibliografických záznamů kramářských tisků v programu Ignis – XML record editor. Popis práce s programem*. Praha, Národní muzeum. Dostupné online: <https://code.google.com/archive/p/ignis/downloads> [cit. 5. 9. 2022]

BYDŽOVSKÁ, Iva; MĚŘIČKA, Matěj. Digitální knihovna kramářských tisků Špalíček. *Knihovna plus* [online], 2018, 14(2) [cit. 5. 9. 2022]. ISSN 1801-5948. Dostupné z: <https://knihovnaplus.nkp.cz/archiv/2018-02/historie-a-soucasnost/digitalni-knihovna-kramarskych-tisku-spalicek> [cit. 5. 9. 2022]

SVOBODOVÁ, Jaroslava. *Bibliografický popis podle pravidel RDA* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2015 [cit. 5. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/rda> [cit. 5. 9. 2022]

Minimální záznam – MARC21. Staré tisky 1501-1800. Dostupné z: <https://text.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/Archiv/stt-marc-minzazn> [cit. 5. 9. 2022]

BEZDĚK, KAREL; RYŠAVÁ, Eva. České kramářské písňové tisky, jejich bibliografické zpracování

a ukázka bibliografie 19. století. *Sborník Národního muzea v Praze : Řada C – Literární historie*, 1983, sv. XXVIII, č. 4, s. 173 – 187. ISSN 0036-5351.

KAŠPAROVÁ, Jaroslava; MRÁKOTOVÁ, Dana. *Katalogizace starých tisků 1501-1800 v národní knihovně ČR : Báze STT 1501-1800 (Stav k roku 2000)*. Praha, Národní knihovna České republiky, 2001, 291 s. ISBN 80-7050-375-0.

KAŠPAROVÁ, Jaroslava. *Kramářské tisky Knihovny Národního muzea: Vytvoření on-line digitální knihovny kramářských tisků: Analýza projektu*. 1.2. Beroun, 2009. [nepublikovaný dokument].

Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století : Díl 2, Tisky z let 1501-1800 : Část 6, Písmeno P – píseň. Praha : ČSAV, 1956. Čís. 6688-12820.

HOLUBOVÁ, Markéta. *Katalog kramářských tisků brněnského pracoviště Etnologického ústavu AV ČR*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., 2021. 370 stran. ISBN 978-80-88081-31-9.

KOPALOVÁ, Ludmila, ed. a HOLUBOVÁ, Markéta, ed. *Katalog kramářských tisků*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2008. 485 s. ISBN 978-80-87112-07-6.

Pravidla jmenné katalogizace starých tisků, prvotisků a rukopisů. S. 54-55. Praha : SPN, 1971. 159 s.

RYŠAVÁ, Eva. Práce na bibliografii kramářských písní 19. století v Knihovně Národního muzea v Praze. *Sborník Národního muzea v Praze : Řada C – Literární historie*, 1974, sv. XIX, č. 1-2, s.31 – 36. ISSN 0036-5351.

RYŠAVÁ, Eva; ČERMÁKOVÁ, Marta. *Bibliografie českých kramářských písňových tisků 19. stol. I. (písmeno A)*. Praha, 1990, [nepublikovaný interní dokument].

Online zdroje

EBBA. English Broadside Ballad Archive. <http://ebba.english.ucsb.edu/>;
<http://ebba.english.ucsb.edu/page/cataloguing> [citováno 22.8. 2022]

TEI: Text Encoding Initiative [online]. [cit. 22. 8. 2022]. Dostupné z: <http://www.tei-c.org/index.xml>

OXFORD UNIVERSITY COMPUTING SERVICES. *ENRICH Project* [online]. [cit. 22. 8. 2022]. Dostupné z: <http://projects.oucs.ox.ac.uk/ENRICH>

Seznam publikací, které předcházely výsledku a výstupy z originální práce

BYDŽOVSKÁ, Iva. *Metodika tvorby bibliografických záznamů kramářských tisků v programu Ignis – XML record editor. Popis práce s programem*. Praha, Národní muzeum. Dostupné online: <https://code.google.com/archive/p/ignis/downloads> [cit. 5. 9. 2022]

NÁRODNÍ MUZEUM. *Databáze geografických autorit pro kramářské tisky*. Dostupná z: <http://geoauthority.spalicek.net/>

NÁRODNÍ MUZEUM. *Špalíček: Digitální knihovna kramářských tisků*. [online]. 2011 [cit. 22. 8. 2022]. Dostupné z: <http://www.spalicek.net>

VI.

Odkazy a přístupové údaje

Text metodiky je dostupný online: www.spalicek.net/ignis

Online nástroj pro tvorbu bibliografických záznamů kramářských tisků Ignis 2. Dostupný z: <http://www.spalicek.net/hub/ignis/lana/default/homepage> a z: www.spalicek.net/ignis [cit. 14. 9. 2022]

Ignis 2 z bezpečnostních důvodů vyžaduje přihlašovací údaje – jméno/heslo pro vstup:
dkrvo/dkrvo